

JÖRG BIBOW (καθηγητής Οικονομικών στο Skidmore College της Ν. Υόρκης, ερευνητής στο Levy Economics Institute)

«Ο βασικός ένοχος της κρίσης είναι η Γερμανία»

Περιμένοντας να περάσει κανένα αφεντικό, να τους διαλέξει. Ανεργοί στην Πορτογαλία (φωτ. Ass. Press)

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ στον **ΧΡΟΝΗ ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΟΥ**

Ελπξε η κρίση στην Ευρωζώνη; Ποια χώρα έχει τη μεγαλύτερη ευθύνη για την κρίση που ξέσπασε στη ζώνη του ευρώ και την πιθανή κατάρρευση του ευρωσυστήματος; Με ποιον τρόπο θα μπορούσε να αποφευχθεί η παγίωση μιας νεοαποικιακής σχέσης μητρόπολης - δορυφόρων στην Ευρωζώνη; Γιατί το ΔΝΤ υπολογίζει σχεδόν πάντα λανθασμένα τον δημοσιονομικό πολλαπλασιαστή; Βρίσκεται όντως η ανάπτυξη στην Ελλάδα καθ' οδόν; Στη συνέντευξή του στην «Κ.Ε.» ο ετερόδοξος Γερμανός οικονομολόγος Jörg Bibow, καθηγητής Οικονομικών στο Skidmore College της Ν. Υόρκης και ερευνητής στο Levy Economics Institute, δίνει διαφωτιστικές απαντήσεις στα παραπάνω ερωτήματα.

• Η ευρωκρίση βρίσκεται σε μια κατάσταση σχετικής ηρεμίας από το περασμένο καλοκαίρι, μετά την ανακοίνωση του Μάριο Ντράγκι ότι η ΕΚΤ μπορεί να παρέμβει νομίμως στην αγορά των κρατικών ομολόγων. Πιστεύετε ότι έληξε η κρίση;

– Η υπόσχεση του Ντράγκι ότι η ΕΚΤ θα προσφέρει στήριξη στην αγορά κρατικών ομολόγων φαίνεται να έχει όντως ηρεμήσει τους φόβους μιας επικείμενης διάλυσης του ευρώ, τουλάχιστον προς το παρόν. Αυτό ωστόσο δεν σημαίνει ότι η κρίση του ευρώ έληξε, αφού τα θεμελιώδη προβλήματα παραμένουν άλυτα. Η ρευστότητα εξαγοράζει χρόνο, αλλά δεν μπορεί να δώσει λύση στις ανισορροπίες στο εσωτερικό της ζώνης του ευρώ και στο ζήτημα του χρέους.

Είναι σημαντικό να υπογραμμίσουμε ότι η υπόσχεση της ΕΚΤ προσφέρει στήριξη υπό όρους. Η στήριξη ρευστότητας συνοδεύεται με παράλογες πιέσεις προς τις υπερχρεωμένες χώρες για λιτότητα και ασύμμετρες προσαρμογές, μια τακτική που θα επιδεινώσει τα προβλήματα χρέους αντί να τα βελτιώσει. Οι αγορές βρίσκονται αυτή τη στιγμή σε κατάσταση εφesusασμού. Αλλά η κρίση μπορεί να επανεμφανιστεί ανά πάσα στιγμή.

Το «γερμανικό» Μάαστριχτ

• Η Γερμανία παρουσιάζεται σε αρκετές από τις επιστημονικές σας μελέτες ως ο βασικός ένοχος για την ευρωκρί-

ση. Εξηγήστε μας τη λογική σας γύρω από αυτό το ζήτημα.

– Ναι, η Γερμανία είναι ο βασικός ένοχος. Διαθέτοντας τη μεγαλύτερη οικονομία στην Ευρώπη, οι πολιτικές της Γερμανίας έχουν αναπόφευκτα αντίκτυπο στη ζώνη του ευρώ. Στον νομισματικό τομέα, η Γερμανία είναι επίσης ο παραδοσιακός φορέας σταθερότητας στην Ευρώπη. Ως εκ τούτου, το καθεστώς πολιτικής που συμφωνήθηκε στο Μάαστριχτ για την ΟΝΕ είναι σε μεγάλο βαθμό γερμανικής κατασκευής, βασισμένο στην επιτυχία της Bundesbank και της σταθερότητας του γερμανικού μάρκου. Ωστόσο, δεν έγινε αντιληπτό ότι η επιτυχία του γερμανικού μοντέλου της εξαγωγικής ανάπτυξης στην προ-ΟΝΕ εποχή απαιτούσε ότι οι άλλες χώρες θα συμπεριφέρονταν διαφορετικά από τη Γερμανία.

Ο παραδοσιακός κανόνας της Γερμανίας σχετικά με τη σταθερότητα των τιμών (ρυθμοί χαμηλότεροι του 2%) έδινε ώθηση στην εξαγωγική ανάπτυξη στο βαθμό που οι εμπορικοί εταίροι της Γερμανίας διατηρούσαν υψηλότερα επίπεδα πληθωρισμού από 2%, καθώς η διαφορά αυτή είχε το σωρευτικό αποτέλεσμα της αύξησης της γερμανικής ανταγωνιστικότητας. Η εξαγωγή του γερμανικού μοντέλου στην υπόλοιπη Ευρώπη απαιτούσε ότι έπρεπε όλοι να συμμορφωθούν με το πρότυπο σταθερότητας του 2%, αλλά αυτή ήταν μια εξέλιξη που μόνο προβλήματα μπορούσε να δημιουργήσει. Ως εκ τούτου, οι εξαγωγές δεν μπορούσαν πλέον να εκπληρώσουν τον παραδοσιακό τους ρόλο ως μοχλός ανάπτυξης.

Αντιμέτωπη με υψηλή ανεργία, η Γερμανία αποχώρησε από το δικό της πρότυπο σταθερότητας, παγώνοντας τις αυξήσεις μισθών. Η γερμανική καταστολή των μισθών, σε συνδυασμό με άκριτη δημοσιονομική λιτότητα, μετέτρεψε τη Γερμανία σε «άρρωστη χώρα του ευρώ», με την οικονομία να πάσχει από παρατεταμένη στασιμότητα της εγχώριας ζήτησης. Ωστόσο, η ανταγωνιστικότητα της Γερμανίας βελτιώθηκε και πάλι με την πάροδο του χρόνου, αυτή τη φορά στο εσωτερικό της νομισματικής ένωσης. Ταυτόχρονα, και δεδομένου του μεγέθους της Γερμανίας, η νομισματική πολιτική της ΕΚΤ έγινε πολύ χαλαρή για τις χώρες με ισχυρή δυναμική εγχώριας ζήτησης. Και εδώ έγκειται η πηγή των εσωτερικών ανισορροπιών της νομισματικής ένωσης και της επακόλουθης κρίσης. Οι γερμανικές τράπεζες

Ο Γερμανός οικονομολόγος μιλάει για τη ρευστότητα της ΕΚΤ, η οποία συνοδεύεται όμως από σκληρές, ασύμμετρες προσαρμογές και λιτότητα, το επιβεβλημένο στην Ευρωζώνη «γερμανικό μοντέλο», αλλά και για την Ελλάδα που ολοένα βυθίζεται στην κρίση

χρηματοδότησαν την οικονομική έκρηξη στη λεγόμενη περιφέρεια της Ευρωζώνης, που χρησιμεύει ως βαλβίδα φουσκώματος για τα γερμανικά εμπορικά πλεονάσματα.

• Έχετε υποστηρίξει ότι μια χώρα του ευρώ που «τρέχει» πλεονάσματα πρέπει να μεταβιβάσει τα πλεονάσματά της προς τις χώρες του ευρώ που «τρέχουν» ελλείμματα. Η Γερμανία και οι «βόρειες» χώρες του ευρώ δεν θα δεχτούν ποτέ έναν τέτοιο όρο, οπότε ποιες μπορεί να είναι οι συνέπειες για το μέλλον της Ευρωζώνης;

– Στην εποχή πριν από τη κρίση, οι απελευθερωμένες ροές ιδιωτικού κεφαλαίου οδήγησαν στα ύψη τις εμπορικές ανισορροπίες εντός της ζώνης του ευρώ. Η καθαρή θέση της Γερμανίας σε σχέση με το εξωτερικό βελτιώθηκε σημαντικά, αλλά αυτό για τις ελλειμματικές χώρες σήμαινε μια αντίστοιχη αύξηση του εξωτερικού χρέους. Εσωτερικά, τα χρέη αυτά ήταν σε μεγάλο βαθμό ιδιωτικά χρέη, με τις εξελίξεις του ελληνικού δημόσιου χρέους να αποτελούν μια ακραία περίπτωση.

Κάποια στιγμή ξύπνησαν οι αγορές και οι ροές ιδιωτικού κεφαλαίου στέρεψαν ή ακόμη και αντιστράφηκαν. Η ειρωνεία είναι ότι από τη στιγμή που η Γερμανία δεν μπορεί να έχει διαρκή πλεονάσματα εξαγωγών χωρίς να οδηγεί σε πτώχευση τους εταίρους της, είναι βέβαιο ότι θα καταλήξει να πληρώσει τίμημα για την υπερ-ανταγωνιστικότητά της μέσω δημοσιονομικών μεταβιβάσεων. Οι γερμανικές αρχές αρ-

χούνται να κατανοήσουν τη λογική αυτής της λογιστικής. Αρνούται επίσης να αναγνωρίσουν ότι καταστρέφοντας τις οικονομίες των οφειλετών τους και οδηγώντας τους όλο και πιο βαθιά στο χρέος δεν βελτιώνει στην πραγματικότητα ούτε τη θέση του πιστωτή.

Η «άρρωση» του 2000

• Το ΔΝΤ παραδέχθηκε ότι δεν υπολόγισε σωστά τον αντίκτυπο των μέτρων λιτότητας στην ελληνική οικονομία επειδή υποτίμησε τις επιπτώσεις του δημοσιονομικού πολλαπλασιαστή. Δεν είναι λίγο παράξενη αυτή η παραδοχή από τη στιγμή που το ΔΝΤ δεν δίνει μεγάλη προσοχή στον πολλαπλασιαστή, θεωρώντας ότι πρόκειται για μια κεινσιανή εμμονή;

– Φυσικά, οι μύθοι για τις επεκτατικές δημοσιονομικές συστολές αφθονούν ακόμη και εκτός Γερμανίας. Στο βαθμό που υπάρχουν πραγματικές αποδείξεις αυτών των περιπτώσεων, οι τυχεροί ήταν μικρές, ανοικτές οικονομίες που μπορούσαν να αντισταθμίσουν τη δημοσιονομική συστολή με τη χαλάρωση της νομισματικής πολιτικής και με μια πιο ανταγωνιστική συναλλαγματική ισοτιμία. Όταν η Γερμανία δοκίμασε την τύχη της υπό τις συνθήκες της παγκόσμιας οικονομικής άνθησης τη δεκαετία του 2000, η οικονομία της κατέληξε άρρωστη για πολλά χρόνια, ανακάμποντας μέσω της ανταγωνιστικότητας, ο οποίος της επέτρεψε να εξισορροπήσει τον δημόσιο προϋπολογισμό της εις βάρος των εταίρων της.

• Επικρατεί πλήρης αισιοδοξία ανάμεσα σε διάφορους αξιωματούχους της ελληνικής κυβέρνησης ότι η ανάκαμψη είναι καθ' οδόν. Βλέπετε κάποια θετικά σημάδια στην εφαρμογή του τρέχοντος προγράμματος;

– Ήταν αναπόφευκτο ότι θα έλεγαν κάτι τέτοιο, έτσι δεν είναι; Φυσικά τα καθεστωτικά μακροοικονομικά μοντέλα θεωρούν ότι οι αγορές αυτοεξισορροπούνται και αυτορυθμίζονται, ιδιαίτερα όταν εφαρμόζονται όλες αυτές οι θαυμάσιες νεοφιλελεύθερες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, που εικάζεται ότι ωθούν την οικονομία σε τροχιά ανάπτυξης χωρίς περιορισμό. Στην πραγματικότητα, τίποτα από αυτά δεν γίνεται. Η Ελλάδα βυθίζεται όλο και περισσότερο στην κρίση. Η Ευρώπη η ίδια έχει χαράξει μια στρατηγική που οδηγεί στην οικονομική αυτοκτονία.